

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL – 4101-30-04/2012
P/12/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	Kontrola nr: P/12/067 - Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Olsztynie
Kontroler	Janina Stasiewicz-Kopacz, główny specjalista kontroli państwowej - upoważnienie do kontroli nr 84329 z dnia 12 listopada 2012 r. Jerzy Szwejkowski – doradca techniczny – upoważnienie do kontroli nr 84314 z dnia 22 października 2012 r. (dowód: akta kontroli, str. 1-2, 2a i 2b))
Jednostka kontrolowana	Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych Edukacyjnych i Diagnostycznych w Olsztynie (w dalszej treści ZPO-WEiD lub Zespół), 10-049 Olsztyn, ul. Pstrowskiego 5a
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Norejko, dyrektor. (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli ocenia¹ negatywnie działalność ZPO-WEiD w zakresie organizacji i realizacji kształcenia z wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012.

Ocenę powyższą uzasadniają stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości polegające na:

- nierealizowaniu programu nauczania wychowania fizycznego ze względu na jego faktyczny brak (dokumenty programowe dotyczące zajęć w-f nie spełniały wymogów właściwych dla obowiązującej podstawy programowej z 2008 r.),
- niezrealizowaniu w pełni (z powodu j.w.) podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. dla gimnazjum, co uniemożliwiało osiągnięcie celów kształcenia w ramach tego przedmiotu na III etapie edukacji;
- niedostosowaniu systemu oceniania uczniów w ramach zajęć wychowania fizycznego do wymagań określonych w rozporządzeniu MEN z 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania uczniów².
- nieuczestniczeniu pielęgniarki szkolnej w posiedzeniach rad pedagogicznych. .

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje trzystopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562 ze zm.).

Organizacja i realizacja kształcenia w zakresie wychowania fizycznego.

1.1. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym.

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012, w strukturze ZPO-WEiD funkcjonowała Szkoła Podstawowa (SP) Nr 16 i Gimnazjum Nr 16 (Gimnazjum) Specjalne dla uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Do szkół tych uczęszczały dzieci z orzeczeniami z poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz wychowankowie pogotowia opiekuńczego i domu dziecka, funkcjonujących w ramach Zespołu.

(akta kontroli str.5)

W poszczególnych latach szkolnych objętych kontrolą, zajęcia w-f zorganizowano i przeprowadzono dla następującej liczby uczniów: w roku szkolnym 2009/2010 dla 46, w 2010/2011 dla 41 oraz w 2011/2012 dla 46 uczniów (łącznie dla 133 uczniów). Zajęcia wychowania fizycznego we wszystkich latach prowadzono w 5 grupach ćwiczeniowych liczących od 2 do 17 uczniów. W szkole podstawowej i gimnazjum realizowano je w wymiarze czterech godzin tygodniowo, w systemie klasowo-lekcyjnym, w oddziałach międzyklasowych, z udziałem chłopców i dziewcząt z tego samego etapu edukacyjnego.

(dowód: akta kontroli, str. 6-7)

Zespół dysponował własnymi obiektami sportowymi do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, tj. zastępczą salą gimnastyczną, siłownią oraz placem sportowo-rekreacyjnym z boiskiem wielofunkcyjnym wykorzystywanym do zajęć z piłki ręcznej siatkówki, koszykówki, piłki nożnej, tenisa ziemnego oraz gier i zabaw. Zespół dysponował także urządzeniami i wyposażeniem niezbędnym do prowadzenia zajęć sportowych i gimnastycznych.

(dowód: akta kontroli, str. 8-9).

1.2. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w formach do wyboru przez uczniów.

Opis stanu faktycznego

W ZPO-WEiD (w kl. IV-VI SP i w kl. I-III Gimnazjum), w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012, nie wprowadzono form organizacji zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów. Obowiązkowe zajęcia z przedmiotu wychowanie fizyczne odbywały się w systemie klasowo-lekcyjnym z ukierunkowaniem na dyscypliny sportowe określone w programach nauczania wychowania fizycznego, realizowanych na II i III etapie edukacji.

Uwagi dotyczące badanej działalności

Realizując zajęcia w-f nie skorzystano z możliwości wynikających z § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (uprzednio § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w tej samej sprawie³), organizowania przez szkołę zajęć klasowo - lekcyjnych oraz zajęć do wyboru przez uczniów, w tym zajęć sportowych, sprawnościowo - zdrowotnych, tanecznych lub aktywnej turystyki.

(dowód: akta kontroli str. 10)

Wicedyrektor Zespołu Jacek Zmysłowski (dalej Wicedyrektor) podał, że „(...) wprowadzenie alternatywnych form nauczania wychowania fizycznego (zajęcia

³ Odpowiednio: Dz. U. Nr 175, poz. 1042 i Dz. U. Nr 136, poz. 1116.

sportowe, sprawnościowo – zdrowotne i taneczne) ze względu na specyfikę ZPO-WEiD, co powodowałoby dezorganizację pracy z tymi samymi uczniami/wychowankami w godzinach popołudniowych (...)

(dowód: akta kontroli str. 11)

W skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.3. Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych.

Opis stanu
faktycznego

W ZPO-WEiD nie organizowano nadobowiązkowych zajęć pozalekcyjnych z wychowania fizycznego dla uczniów gimnazjum oraz nie organizowano dla tych uczniów pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych z pływania. Brak takich zajęć, wicedyrektor Zespołu wyjaśnił następująco: „(...) uczniowie byli [są] jednocześnie wychowankami ZPOWEiD, który organizował liczne formy aktywności fizycznej po zajęciach szkolnych, w tym również [uczniowie] korzystali z zajęć m.in. na basenie oraz tanecznych. Ponadto dodatkowe zajęcia w-f, wynikające z art. 42 ust.2 pkt 2 Karty Nauczyciela nie mogły być prowadzone, gdyż nauczyciel w-f w gimnazjum jest jednocześnie zastępcą dyrektora, który zgodnie z obowiązującymi przepisami jest zwolniony z prowadzenia ww. zajęć”

W latach szkolnych 2009/2010, 2010/2011 i 2011/2012 liczba uczniów szkoły podstawowej, uczestniczących w zajęciach prowadzonych przez nauczycieli w-f w ramach realizacji wymogów art. 42 ust. 2 pkt 2 lit. a) ustawy Karta Nauczyciela⁴ wynosiła odpowiednio 9, 6 i 9 uczniów, co stanowiło 60% ogólnej liczby uczniów szkoły we wszystkich ww. latach. Uczniowie ćwiczyli w jednej grupie (zdrowotno-rekreacyjnej), a tygodniowy wymiar tych zajęć wynosił odpowiednio 30, 60 i 60 minut. Podczas tych zajęć uczniowie brali m.in. udział w grach zespołowych, zabawach ruchowych, łyżwiarstwie, marszobiegach i tenisie stołowym.

(dowód: akta kontroli, str. 11-13)

1.4. Prowadzenie zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością.

Opis stanu
faktycznego

Ze zbiorczych danych z dokumentacji medycznej uczniów Zespołu wynika, że w latach szkolnych 2009/2010, 2010/2011 i 2011/2012 odnotowano odpowiednio trzech (6,5% ogółu), czterech (9,8%) oraz pięciu uczniów (10,9%), ze zdiagnozowanymi niesprawnościami ruchowym (łącznie 8 uczniów), w tym 5 uczniów ze skoliozą oraz po jednym uczniu z nadwagą, otyłością oraz z płaskostopiem. Ponadto u czterech uczniów stwierdzono inne niepełnosprawności (asymetria barków i łopatek oraz tzw. „okrągłe plecy”).

(dowód: akta kontroli, str. 14)

Dyrektor ZPO-WEiD dysponował informacjami o stanie zdrowia uczniów w zakresie istotnym dla ich uczestnictwa w zajęciach w-f (wady postawy, nadwaga lub otyłość), które jak podała Dyrektor Anna Norejko „były przekazywane dla niej w czasie roku szkolnego na bieżąco przez pielęgniarkę szkolną”.

W latach szkolnych 2009/2010-2011/2012 w ZPO-WEiD, dla wszystkich uczniów, u których stwierdzono niepełnosprawności ruchowe, zorganizowano zajęcia korekcyjne. Zajęcia te odbywały się w ramach zaplanowanych w arkuszu organizacyjnym dodatkowych godzin (w ww. latach jedna godzina tygodniowo) dla odpowiednio 7, 6 i 5 uczniów). Zespół nie posiadał specjalistycznej sali do

⁴ Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.

prowadzenia takich zajęć, w związku z tym odbywały się one w zastępczej sali gimnastycznej. Nauczyciele wychowania fizycznego posiadali uprawnienia do prowadzenia zajęć korekcyjnych, ze względu na ukończenie studiów wyższych na kierunku wychowanie fizyczne.

(dowód: akta kontroli, str. 15-24)

W działalności ZPO-WEiD w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.5. Dopuszczenie do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

Według szkolnych zestawów programów nauczania w ZPO-WEiD na poszczególnych etapach edukacji dopuszczano do użytku następujące programy nauczania wychowania fizycznego⁵:

- a) W Szkole Podstawowej: A. Romanowska, *Autorski program wf dla kl. IV-VI szkoły podstawowej*. Wyd. Korepetytor 1999 r. (DKW-4014-68/99); program dopuszczany w latach 2009/10-2011/2012. Od roku szkolnego 2012/13 (na cykl kształcenia 2012/13 ÷ 2014/15) wprowadzono program A. Romanowskiej „Wychowanie fizyczne - autorski program nauczania, szkoła podstawowa, klasy 4-6. Wychowanie fizyczne bliższe wartościom”. Wydawnictwo Korepetytor, rok wydania 2012; Program ten spełniał wymagania podstawy programowej z 2008 r.
- b) W Gimnazjum: E. Czerska *Wybierz sam. Program wychowania fizycznego o profilu rekreacyjno- sportowym dla gimnazjum i liceum*. Res Polonia, Łódź 1999 r. (nr dopuszczenia decyzją Ministra Edukacji Narodowej - DKW 4014-283/99). program ten ujęto również w szkolnym zestawie programów nauczania na cykl kształcenia 2012/13 ÷ 2014/15.

(dowód: akta kontroli, str. 25)

Na podstawie oględzin przedłożonych przez wicedyrektora Zespołu Jacka Zmysłowskiego dokumentacji programu wyszczególnionego w poz. b), ustalono co następuje:

Na dokumentację programu składały się: z karta tytułowa [*Program nauczania wychowania fizycznego dla kl. I-III w Gimnazjum nr 16 w Olsztynie (na podstawie Programu wychowania fizycznego o profilu rekreacyjno-zdrowotnym dla gimnazjum*. Autor: Ewa Czerska. Nr dopuszczenia: DKW-4014-283/99)], a na drugiej stronie zamieszczono: „Wstęp” (na drugiej stronie zawarto cztery ogólne zdania); *Cele kształcenia i wychowania* (cele kształcenia przepisane z podstawy programowej wychowania fizycznego w gimnazjum z 2008 r.) i *Założenia organizacyjne*. Na pozostałych trzech stronach przedrukowano literalnie podstawę programową z wychowania fizycznego dla gimnazjum zawartą w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej wraz z *Zalecanym warunkami i sposobami realizacji ww. podstawy programowej*. Na karcie tytułowej programu odnotowano ponadto podpis nauczyciela szkoły i jego zatwierdzenie przez dyrektora Zespołu (bez daty).

Oryginalny program autorstwa E. Czerskiej został opracowany zgodnie z podstawą programową wychowania fizycznego zawartą w załączniku nr 1 do rozporządzenia

⁵ W kontrolowanym przez NIK okresie dotyczyło to cyklu kształcenia w latach szkolnych: 2009/2010-2011/2012 (zakończony) oraz 2010/2011-2012/2013 i 2011/2012-2013/2014 (cykle w trakcie realizacji).

MEN z dnia 15 lutego z 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego⁶, która na tym etapie edukacji nie obowiązuje od 30 stycznia 2009 r.).

Ponadto nauczyciel w-f opracował *Plan wynikowy dla kl. I-III Gimnazjum* (nazywany też przez nauczyciela wymiennie *rozkładem materiału nauczania*). W materiale tym (*Planie wynikowym*) ujęto w poszczególnych latach następujące pozycje: nr lekcji, temat lekcji, liczba godzin na realizację danego tematu oraz „*planowane formy ocen osiągnięć ucznia*” (ta ostatnia pozycja była każdorazowo wypełniana poprzez wpis „*Aktywność*”. Analizowany Plan wynikowy (rozkład materiału nauczania) nie odzwierciedlał struktury podstawy programowej z 2008 r. – skonstruowano go w układzie dyscyplin sportowych i zajęć rekreacyjno-sportowych, z wyszczególnieniem: lekkoatletyki, atletyki terenowej, piłki siatkowej, piłki koszykowej, piłki ręcznej, tenisa stołowego, gimnastyki, piłki nożnej i tańca.

Dopuszczanie do użytku programów nauczania wychowania fizycznego w kl. IV-VI SP i I-III Gimnazjum nie było poprzedzone diagnozą potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów oddziału, w którym program nauczania wychowania fizycznego był realizowany, a także warunków kształcenia. Obowiązek przeprowadzenia powyższej diagnozy wynika z § 2 ust. 4 i § 4 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia MEN z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania programów nauczania.⁷

(dowód: akta kontroli, str. 26-45)

Ustalone
nieprawidłowości

W skontrolowanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Szkolne zestawy programów nauczania nie były w kolejnych latach okresu objętego kontrolą opiniowane przez Radę Pedagogiczną. Nauczyciele wychowania fizycznego nie przedkładali dyrektorowi Zespołu wniosków o dopuszczenie programów nauczania do użytkowania szkolnego. Powyższe postępowanie było niezgodne odpowiednio z art. 22a. ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁸ oraz § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników⁹
2. Program wychowania fizycznego, dopuszczony do użytku w Gimnazjum nie spełniał żadnego z wymagań określonych dla programów nauczania ogólnego w § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania z 2009 r. Tym niemniej ww. *program*, a faktycznie podstawa programowa wychowania fizycznego dla gimnazjum z 2008 r., została zatwierdzona przez dyrektora szkoły.
3. Wprowadzając ww. *program* do szkolnego zestawu programów nauczania dyrektor ZPO-WEiD nie skorzystał z możliwości jego uprzedniego zaopiniowania, do czego uprawniał § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania 2009 r.
4. W ww. rozkładzie materiału dla Gimnazjum nie ujęto treści nauczania dziewięciu spośród 33 wymagań podstawy programowej wychowania

⁶ Dz.U. Nr 14, poz. 129 ze zm.

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz.U. Nr 89, poz. 730, uchylone z dniem 18 lipca 2012 r.)

⁸ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

⁹ Dz. U. Nr 89, poz. 730.

fizycznego dla gimnazjum (1.3., 2.8., 7.1., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7., 7.8., i 7.9), a dwa wymagania ujęto częściowo (1.1. i 7.3.).

5. W ww. rozkładzie nie ujmowano też wymagań z zakresu edukacji zdrowotnej, jako odrębnych jednostek lekcyjnych. Treści je dotyczące ujmowano w ramach poszczególnych tematów zajęć dotyczących aktywności ruchowej (w ramach dwóch poziomów wymagań – nie poziomując).
6. Wpisywanie w dzienniku lekcyjnym wyłącznie tematu dotyczącego zajęć ruchowych uniemożliwiało skuteczne monitorowanie realizacji zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej.

(dowód: akta kontroli, str. 46-58)

Dyrektor Zespołu bez należytej weryfikacji dopuszczał w kolejnych latach ww. „program nauczania” do użytku w Gimnazjum. Zgodnie z art. 22a ust. 2b ustawy o systemie oświaty dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla gimnazjum.

1.6. Realizacja obowiązujących programów nauczania wychowania fizycznego.

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą zajęcia wychowania fizycznego odbywały się na obiektach wyszczególnionych w pkt. 1.1 niniejszego wystąpienia. Ponadto, w okresie jesienno-zimowym, w godzinach od 8.00 do 14.00¹⁰, przeprowadzano zajęcia na lodowisku Ośrodka Sportu i Rekreacji w Olsztynie, w ramach możliwości stworzonej przez organ prowadzący (miasto Olsztyn).

(dowód: akta kontroli, str. 15)

Zajęcia wychowania fizycznego, w wybranym losowo do badań oddziale Gimnazjum, w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012, zrealizowano w wymiarze 408 godzin, spełniając normę co najmniej 385 godzin określoną w załączniku nr 6a do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania.¹⁰

(dowód: akta kontroli, str. 57-58)

Z przeglądu tematów zrealizowanych lekcji w-f wynika, że ponad 90% zajęć poświęconych było na zajęcia ruchowe (dyscypliny sportowe, gry i zajęcia rekreacyjne). Potwierdzają to wyniki przeprowadzonego w trakcie kontroli NIK badania kwestionariuszowego¹¹ wykazujące, że podczas zajęć wychowania fizycznego nauczyciele preferowali zajęcia ruchowe, głównie w formie gier zespołowych (82,4% ogółu odpowiedzi).

(dowód: akta kontroli, str. 59-66)

W latach szkolnych 2009/10-2011/2012, w kl. I-III Gimnazjum nie realizowano programu nauczania wychowania fizycznego (programu faktycznie nie opracowano), lecz *Plan wynikowy dla klas I-III gimnazjum* (rozkład materiału nauczania).

W klasach IV-VI szkoły podstawowej (w cyklu kształcenia 2009/10-2011/2012) zajęcia wychowania fizycznego prowadzone były w dwóch grupach międzyklasowych na podstawie „*Autorskiego programu wychowania fizycznego dla klas IV-VI szkoły podstawowej*”, autorstwa A. Romanowskiej. W roku szkolnym

¹⁰ Rozporządzenie MENiS z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142 ze zm.; uchylone z dniem 01 września 2012 r.)

¹¹ W badaniu wzięło udział łącznie 30 uczniów kl. VI SP oraz kl. II i III Gimnazjum.

2012/13, w kl. IV zajęcia wychowania fizycznego realizowano także w dwóch grupach międzyklasowych w oparciu o program Alicji Romanowskiej „Wychowanie fizyczne - autorski program nauczania, szkoła podstawowa, klasy 4-6. Wychowanie fizyczne bliższe wartościom”.

(dowód: akta kontroli, str.25; 67)

W badanym okresie, w klasach I-III Gimnazjum realizowano szkolny program profilaktyki oraz dodatkowo w latach szkolnych 2010/11-2011/2012 program edukacyjny „Trzymaj formę”. zaproponowany przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Olsztynie. Za realizację tego programu odpowiadała pielęgniarka szkolna i wychowawcy klas. Nauczyciel w-f w gimnazjum uczestniczył w programie, organizując w ramach wychowania fizycznego marszobiegi w terenie (łącznie 20 godzin), wyjścia na basen (dwie godziny) i lodowisko (dwie godziny).

Zajęcia z zakresu edukacji zdrowotnej w latach szkolnych 2010/11-2011/12 były ponadto prowadzone na lekcjach wychowania do życia w rodzinie oraz biologii, w ramach realizacji aktualnej podstawy programowej dla tych przedmiotów (z 2008 r.).

(dowód: akta kontroli, str. 68-82)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- W badanym oddziale Gimnazjum w latach 2009/10-2011/12, i w kolejnych rocznikach rozpoczynających naukę od roku szkolnego 2010/2011, nie realizowano programu nauczania wychowania fizycznego, ze względu na jego faktyczny brak, lecz *Plan wynikowy*, który nie spełniał wymagań określonych dla programów nauczania ogólnego w § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania z 2009 r. Było to niezgodne z art. 7 ust. 1 pkt 4 lit. a) ustawy o systemie oświaty, stosownie do którego szkoła publiczna realizuje programy nauczania uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego.
- W dziennikach lekcyjnych badanego oddziału Gimnazjum nie odnotowano w latach szkolnych 2010/2011-2011/2012 tematów zajęć (treści nauczania) związanych z realizacją 25, spośród 33 ujętych w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r., w tym dotyczących bloku „*edukacja zdrowotna*”.
- Zakładając, że zrealizowano, lecz nie udokumentowano treści nauczania odnoszących się do wymagań podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r., ujętych w rozkładzie materiału nauczania dla Gimnazjum (w ramach dwóch poziomów wymagań programowych), należy uznać, że nie przeprowadzono zajęć odnoszących się do co najmniej 10 wymagań podstawy programowej (1.3., 2.8., 6., 7.1., 7.4., 7.5., 7.6., 7.7., 7.8., 7.9.) i częściowo do dwóch wymagań (7.1. i 1.1.).

Nauczyciele są zobowiązani do dokumentowania przebiegu nauczania poprzez odnotowywanie w dzienniku lekcyjnym m.in. tematów zajęć na podstawie § 7 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (rozporządzenie w sprawie sposobu dokumentacji

przebiegu nauczania)¹². Tematy zajęć powinny związku z tym odzwierciedlać realizowany program nauczania, w tym podstawę programową dla przedmiotu, m.in. w celu monitorowania przez dyrektora szkoły jej realizacji.

Ponadto, w ocenie NIK, nie tylko nie realizowano programu nauczania wychowania fizycznego, lecz również rozkładu materiału nauczania dla Gimnazjum, gdyż m.in. nie przeprowadzono zajęć z bloku tematycznego pn. „*Taniec*”. Przeprowadzono natomiast 56 godzin zajęć związanych z formami aktywności, których w ogóle nie ujęto ww. rozkładzie, tj.: dart, unihokej, łyżwiarstwo, grę w bile, musztrę, sporty walki, ringo, tenis ziemny, łucznictwo i nordic walking.

Za powyższe nieprawidłowości odpowiada dyrektor, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, w związku z art. 33 ust. 2 pkt 2, sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie realizacji podstawy programowej oraz nauczyciel wychowania fizycznego, który stosownie do art. 6, pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, obowiązany jest rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły, w tym funkcją dydaktyczną.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W zakresie realizacji edukacji zdrowotnej stwierdzono, że w latach szkolnych 2009/10-2011/12 w Gimnazjum nie spełniano „*Zalecanych warunków i sposobów realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na III etapie edukacji w zakresie edukacji zdrowotnej*”, w tym m.in.:

- nie przeprowadzono diagnozy potrzeb uczniów w zakresie edukacji zdrowotnej we współpracy z pielęgniarką szkolną;
- nauczyciele wychowania fizycznego nie koordynowali działań z zakresu edukacji zdrowotnej i nie współdziałali z nauczycielami różnych przedmiotów oraz z pielęgniarką szkolną; w szkolnym programie profilaktyki brakuje potwierdzenia skoordynowania szkolnej edukacji zdrowotnej z programami oferowanymi przez podmioty zewnętrzne;
- w dokumentacji Zespołu brak informacji o aktywnym uczestnictwie rodziców w planowaniu zajęć z edukacji zdrowotnej;
- nie zapewniono warunków skuteczności zajęć edukacji zdrowotnej, ponieważ nie uwzględniono metod i technik aktywizujących oraz interaktywnych, a także nie dokonywano, z udziałem uczniów i ich rodziców, ewaluacji zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej, a tym samym nie wprowadzano na tej podstawie modyfikacji ich organizacji i treści.

W dokumentacji przebiegu nauczania (dziennikach lekcji) nie odnotowano żadnych zajęć z edukacji zdrowotnej. Treści z zakresu edukacji zdrowotnej zostały częściowo ujęte w *Planie wynikowym dla kl. I-III Gimnazjum*, w ramach poszczególnych poziomów wymagań, za wyjątkiem bloku pn. *Edukacja zdrowotna*. Nierzetelny sposób dokumentowania zajęć wychowania fizycznego uniemożliwia związarowanie faktycznie przeprowadzonej liczby godzin lekcyjnych z zakresu edukacji zdrowotnej.

Sposób realizacji w Gimnazjum wymagań bloku Edukacja zdrowotna był niezgodny z zaleceniami Ministerstwa Edukacji Narodowej zawartymi w publikacji „*Podstawa programowa z komentarzami, Tom 8. Wychowanie fizyczne dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*” (MEN 2009 r., str. 62-63), gdzie określono na poziomie gimnazjum optymalny czas na realizację powyższego bloku w wymiarze co najmniej 30 godzin, przy wymogu prowadzenia zajęć w grupach

¹² Dz. U. Nr 23, poz. 225, ze zm.

koedukacyjnych w salach lekcyjnych, a nie w sali gimnastycznej lub w terenie. Ponadto za nieprawidłowe uznano rozłożenie zajęć w dłuższym czasie niż jeden semestr, z długimi odstępami pomiędzy kolejnymi zajęciami oraz realizację zagadnień wymienionych w bloku *Edukacja zdrowotna* wyłącznie w czasie części lekcji przeznaczonych na zajęcia ruchowe.

(dowód: akta kontroli, str. 183-184)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność w zakresie organizacji i realizacji zajęć wychowania fizycznego w gimnazjum.

2. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.

2.1. Zgodność wewnątrzszkolnego oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego z obowiązującymi przepisami prawa.

Opis stanu faktycznego

W ZPO-WEiD opracowano „Wewnątrzszkolne zasady oceniania” (WZO), realizując obowiązek wynikający z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych¹³. WZO zostało zatwierdzone uchwałą Rady Pedagogicznej z 28 października 2011 r. W ZPO-WEiD, w okresie objętym kontrolą, ocenianie uczniów dokonywane było przez nauczycieli w oparciu o „Zasady wewnątrzszkolnego systemu oceniania” uchwalone przez Radę Pedagogiczną 11 marca 2006 r. oraz z 28 października 2011 r.

Osiągnięcia uczniów:

- gimnazjum (w klasach I-III), oceniano w oparciu o „Strategię oceniania ucznia”, opracowaną przez nauczyciela wychowania fizycznego (dokument nie został zatwierdzony przez dyrektora Zespołu).
- szkoły podstawowej (klasy IV-VI) oceniano w oparciu o „Przedmiotowy system oceniania z wychowania fizycznego” (PSO) zatwierdzony przez wicedyrektora 30 sierpnia 2009 r. i zaktualizowany 15 września 2012 r. W zaktualizowanym PSO założono m.in., że w ciągu całego roku szkolnego oceniane będą wyniki sprawdzianów z wytrzymałości biegowej, szybkości i siły z uwzględnieniem postępów jakie uczeń poczynił w cyklu kształcenia (nie podano nazw testów; brakuje również odpowiednich tabel wyników); powtórzono (w pkt. 2 i 8. *Obszarów oceniania*) postanowienie § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania uczniów, przy czym wskazano, że *wysitek, „jaki uczeń włożył aby jego wyniki w stosunku do możliwości, wkładu pracy i innych uwarunkowań wymienionych były bardzo wysokie, premiowane będą oceną bardzo dobry”*.

(dowód: akta kontroli str. 83-111)

W opinii 15, spośród 17 uczniów gimnazjum i szkoły podstawowej, objętych badaniem kwestionariuszowym (88%) ocenianie ich osiągnięć z wychowania fizycznego odpowiadało ich poziomowi wiedzy, umiejętności i wysiłku włożonego w wykonywanie zadań i ćwiczeń. (pozostali byli przeciwnego zdania). Ponadto 15 uczniów (88% badanych) wskazało, że udział w szkolnych zajęciach wychowania fizycznego przyczynił się do zwiększenia ich sprawności fizycznej.

(dowód: akta kontroli str. 59-66)

¹³

(Dz.U. Nr. 83, poz. 562, ze zm).

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym zakresie stwierdzono m.in. następujące nieprawidłowości:

1. W statucie Szkoły Podstawowej i Gimnazjum nie określono sposobu uzasadniania, ustalonej przez nauczyciela oceny, o czym mowa w § 5 ust. 2 rozporządzenia MEN w sprawie oceniania) zgodnie z którym na wniosek ucznia lub jego rodziców (opiekunów prawnych) nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły.
2. W „*Planie wynikowym*” dla Gimnazjum wyszczególniono wymagania: programowe, podstawowe i ponadpodstawowe, które nie znajdują odzwierciedlenia w WZO, w szczególności nie są powiązane z obowiązującą szkolną skalą stopni szkolnych;
3. Nie sformułowano zasad indywidualizowania pracy z uczniem, odpowiednio do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, który to obowiązek wynika z § 6 ust. 1 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania.
4. W Strategii oceniania uczniów i w PSO:
  - nie sformułowano wymagań edukacyjnych uwzględniających wymagania programu nauczania wychowania fizycznego, w tym wymagania właściwe dla gimnazjum, które służą do rozpoznawania przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności oraz są niezbędne do wystawienia uczniom poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych odpowiednio do § 2 ust. 2 i § 3 ust. 3 pkt 1 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania. Wspomniano w *Strategii* (i w PSO), że opracowane zostały poziomy wymagania z wychowania fizycznego w oparciu o siedem obszarów oceniania: 1. *Systematyczne uczestnictwo w zajęciach*; 2. *Umiejętności*; 3. *Aktywność*. 4. *Działalność na rzecz sportu i rekreacji*; 5. *Postęp sprawności*; 6. *Wiadomości*; 7. *Edukacja zdrowotna*; w zaktualizowanym PSO powtórzono za programem nauczania *Opis założonych osiągnięć uczniów kl. IV-VI* oraz *Standardy osiągnięć z zakresu umiejętności*, jednak nie wypoziomowano ich zgodnie ze skalą stopni lub przynajmniej według wymagań progowych (np. na ocenę *dobry* i *celujący*);
  - w „*Strategii*” nie wskazano sposobów rozpoznawania poziomu i postępów z wychowania fizycznego, tj. jakimi metodami i narzędziami te postępy będą mierzone i z jaką częstotliwością w cyklu kształcenia (za wyjątkiem podania wykazu sprawdzianów umiejętności ruchowych z niektórych dyscyplin), a także w jakim zakresie i w jaki sposób postępy te będą uwzględniane w ocenianiu osiągnięć uczniów; zgodnie z istotą oceniania osiągnięć ucznia zdefiniowaną w § 2 ust. 2 w związku z § 3 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie oceniania, polega ono na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę. W *Planie wynikowym* dla kl. I-III dla Gimnazjum nie przewidziano żadnych testów. W przebiegu nauczania wynika, że w ciągu trzech lat tylko raz, w kl. III, na jednej godzinie lekcyjnej przeprowadzono test Denisiuka;
  - nie określono sposobów uwzględniania wysiłku, wkładanego przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki wychowania

fizycznego przy ustalaniu ocen (w szczególności klasyfikacyjnych), o którym mowa w § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania. Powtórzono § 7 rozporządzenia w sprawie oceniania uczniów. W *Strategii* dodano następnie, nie wskazując na związek z kwestią wysiłku, że oceniane będzie siedem ogólnie określonych elementów: 1. *Sumienne i staranne wywiązywanie się z obowiązków*; 2. *Zaangażowanie w przebieg lekcji i przygotowanie do zajęć*; 3. *Stosunek od partnera i przeciwnika*. 4. *Stosunek do własnego ciała*. 5. *Aktywność fizyczna*. 6. *Postęp w opanowaniu umiejętności i wiadomości przewidzianych dla poszczególnych klas zgodnie z indywidualnymi możliwościami i predyspozycjami*; 7. *Osiągnięte wyniki w sportach wymiernych, dokładność wykonania zadania i poziom zdobytej wiedzy*;

- określone na ocenę *celujący* kryterium opanowania umiejętności i wiadomości wykraczających poza program nauczania jest niezgodne z § 3 ust. 3 pkt 1 w związku z § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie oceniania, stosownie do którego wymagania edukacyjne, stanowiące obok wysiłku ucznia podstawę do wystawienia ocen klasyfikacyjnych, wynikają zrealizowanego programu nauczania, tzn. wymagania te powinny być również jednoznacznie określone na ocenę *celujący*. Ocena *celujący* powinna być dostępna dla każdego ucznia, a nie bazować na m.in. kryterium odnoszącym się do bliżej nieokreślonych (niewskazanych w *Strategii*) treściach kształcenia wykraczających poza program nauczania (lub w PSO na ocenę *bardzo dobry*). Ponadto o braku dążności obiektywizmu świadczą m.in. takie kryteria w *Strategii*, jak dla oceny *bardzo dobry - opanowanie umiejętności na odpowiednim poziomie*, czy dla oceny *dobry opanowanie umiejętności i wiadomości na adekwatnym do oceny poziomie*; z kolei ocenę *dopuszczający* może uzyskać uczeń, który *nie ćwiczy, lecz mentalnie uczestniczy w zajęciach (obserwuje zajęcia)*; Z kolei w PSO na ocenę *dopuszczający* jako jedno z kryteriów podano – *jest mało sprawny fizycznie (sic!)*;
- wyróżniono w *Strategii* i PSO (w ogólnych kryteriach ustalania ocen) uczniów sprawnych fizycznie, którzy mogą otrzymać ocenę *celujący* i *bardzo dobry*, reprezentując Gimnazjum i Szkołę Podstawową w zawodach sportowych, uczestnicząc w dodatkowych pozalekcyjnych i pozaszkolnych zajęciach sportowo-rekreacyjnych oraz osiągających wybitne wyniki ze sprawdzianów sportowych. Powyższe uregulowania były niezgodne z § 11 ust. 1 i 6 rozporządzenia w sprawie oceniania, stosownie do których klasyfikacja śródroczna i roczna polega na okresowym podsumowaniu osiągnięć edukacyjnych ucznia z obowiązkowych zajęć edukacyjnych ujętych w szkolnym planie nauczania. W związku z powyższym udział ucznia w nadobowiązkowych zawodach i zajęciach pozalekcyjnych nie powinien być uwzględniany w ocenianiu klasyfikacyjnym.

Wicedyrektor Placówki, wyjaśnił: „*Nie ująłem w „Strategii oceniania ucznia” Gimnazjum wymogów oceny określonych [w § 2 ust 2 rozporządzenia MEN w sprawie oceniania – przyp. kontrolera NIK] jednakże w praktyce stosowałem rozpoznawanie poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności, które były niezbędne do wystawienia uczniom poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych odpowiednio do poziomu nauczania”.*

(dowód: akta kontroli, str. 83-117; 181-182)

W ZPO-WEiD, wg zapisów dziennikach lekcyjnych, uczniowie na zajęciach w-f oceniani byli za osiągnięcia edukacyjne w zakresie: „rozgrzewka”, „sprawdziany” i „aktywność”.

Niezrealizowanie podstawy programowej przedmiotu spowodowało m.in., że nauczyciel wychowania fizycznego nie ustalił efektów wdrażania podstawy programowej na zakończenie cyklu kształcenia w Gimnazjum, gdyż nie miał w związku z tym możliwości wykorzystania tym celu wymagań szczegółowych określonych w tej podstawie.

(dowód: akta kontroli, str. 118-124)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Uczestnictwo uczniów w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego i we współzawodnictwie sportowym

3.1. Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

1. Frekwencja uczniów ZPO-WEiD na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych wychowania fizycznego i frekwencja ogółem wyniosła:

- w szkole podstawowej frekwencja na lekcjach wychowania fizycznego w ww. latach szkolnych wynosiła odpowiednio 70,2%, 83,4% i 73,5%, natomiast frekwencja ogółem 71,7%, 89,9% i 80,2%.
- w Gimnazjum, na lekcjach wychowania fizycznego obecnych było w ww. latach 80,6%, 70,2% i 76,0%, podczas gdy frekwencja ogółem wynosiła odpowiednio 81,7%, 78,5% i 78,3%.

2. Przeprowadzone w trakcie kontroli badanie udziału uczniów Zespołu w lekcjach wychowania fizycznego (pięć grupy ćwiczeniowych dziewcząt i chłopców - łącznie 38 osób) w wybranym tygodniu zajęć (od 14 do 20 listopada 2012 r.) wykazało obecność na poziomie 67,85%. (Gimnazjum) oraz 75,7% (SP) Wszyscy uczniowie obecni na zajęciach aktywnie w nich brali udział (wykonywali zalecone ćwiczenia). Przyczynami nieobecności na zajęciach wychowania fizycznego 13 uczniów (8 uczniów gimnazjum i 5 szkoły podstawowej) były: choroba potwierdzona przez rodziców (8 uczniów), samowolne oddalenie (4), areszt w wyniku przestępstwa (1).

W opinii uczniów, wyrażonej w badaniu kwestionariuszowym, główną przyczyną unikania udziału w lekcjach wychowania fizycznego było to, iż prowadzone są one w sposób nieciekawym (47% udzielających odpowiedzi).

(dowód: akta kontroli str. 125-129)

W działalności ZPO-WEiD w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.2. Decyzje dyrektora ZPO-WEiD w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

Z zapisów w „Rejestrze decyzji dyrektora ZPO-WEiD” wynika że w okresie objętym kontrolą nie wpłynęły wnioski od rodziców lub opiekunów prawnych (popartych zaświadczeniem lekarskim) o zwolnienie któregośkolwiek ucznia z zajęć w-f, uzasadniające wydanie stosownej decyzji o takim zwolnieniu w oparciu o przepisy .

(dowód: akta kontroli, str. 130)

Opis stanu
faktycznego

W działalności ZPO-WEiD w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.3. Udział uczniów szkoły we współzawodnictwie sportowym

W okresie objętym kontrolą w Zespole zorganizowano 27 zawodów/turniejów sportowych z różnych dyscyplin m.in.: turniej tenisa stołowego (gra singlowa i deblowa), żonglerek (piłka nożna), rzutów do kosza oraz niepodległościowy bieg przełajowy. W zawodach tych uczestniczyło 120 uczniów ZPO-WEiD (90% ogółu).

Największe sukcesy sportowe uczniów ZPO-WEiD - według oceny wicedyrektora Jacka Zmysłowskiego (nauczyciela w-f w Gimnazjum), to: w 2010/2011 r. osiągnięte trzy pierwsze miejsca w turniejach piłki nożnej (turnieje piłki nożnej o puchary odpowiednio: dyrektora ZPOWEiD, dyrektora Domu Dziecka w Gryźlinach, „Puchar Wiosny” w Gryźlinach) oraz pierwsze miejsce w rozgrywkach piłki siatkowej o Puchar Dyrektora Domu Dziecka w Gryźlinach.

W ww. zawodach sportowych uczestniczyło odpowiednio 19, 20 i 19 uczniów (odpowiednio 41%, 43% i 41% ogółu).

W badanym okresie ZPO-WEiD nie współpracował na płaszczyźnie sportowej z klubami i stowarzyszeniami sportowymi.

(dowód: akta kontroli, str. 15; 131)

W badaniu kwestionariuszowym 14 (82% ogółu) uczniów podało, że podczas zajęć wychowania fizycznego najchętniej bierze udział w grach zespołowych (piłka nożna, siatkówka i koszykówka).

(dowód: akta kontroli str. 59-66)

W działalności ZPO-WEiD w skontrolowanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w zbadanym zakresie.

4. Warunki bezpieczeństwa na zajęciach wychowania fizycznego

4.1. Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do szkoły

Opis stanu
faktycznego

Dyrektor Szkoły corocznie dokonywał kontroli stanu technicznego wszystkich obiektów budowlanych, w tym stanu obiektów sportowych, spełniając wymóg § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r.¹⁴ Kopie protokołów z tych kontroli, podpisane przez osoby biorące w nich udział, przekazywano organowi prowadzącemu.

Poza zajęciami prowadzonymi w zastępczej sali gimnastycznej oraz siłowni, zajęcia w-f prowadzono także na otwartym powietrzu, z wykorzystywaniem w tym celu boiska wielofunkcyjnego. We wszystkich miejscach wyznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych umieszczone były regulaminy korzystania z nich oraz zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego.

Każdorazowo, pierwsze zajęcia z wychowania fizycznego we wszystkich latach szkolnych z okresu objętego kontrolą, przeznaczone były przez nauczycieli na przeprowadzenie tzw. lekcji organizacyjnych (potwierdzone to stosownymi wpisami

¹⁴ w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r Nr 6, poz. 69 ze zmn.

w dziennikach lekcyjnych). W trakcie tych zajęć zapoznawano uczniów z obiektami sportowymi Szkoły i omawiano zasady bezpiecznego użytkowania sprzętu i urządzeń sportowych, zwracając szczególną uwagę na bezpieczne wykonywanie ćwiczeń w trakcie zabaw i gier sportowych zgodnie z § 31 ust. 6-7 ww. rozporządzenia.

Wszystkie przedmioty będące w posiadaniu Zespołu i stanowiące wyposażenie sportowe, posiadały atesty lub certyfikaty zgodnie z § 9 ust. 3 powołanego wyżej rozporządzenia. .

(dowód: akta kontroli str., 8-9; 132)

Ponadto w latach 2009-2012 przeprowadzonych zostało 33 kontrole obiektów szkolnych. Każda z tych kontroli obejmowała zastępczą salę gimnastyczną i siłownię. Kontrole te dotyczyły m.in. stanu technicznego obiektów budowlanych (kontrole roczna i pięcioletnia). Ww. kontroli dokonały uprawnione instytucje. W wyniku ww. kontroli nie wydano zaleceń.

(dowód: akta kontroli str. 133-156)

W działalności ZPO-WEiD w skontrolowanym obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.2. Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej.

Opis stanu faktycznego

Dyrektor ZPO-WEiD, spełniając wymóg określony w art. 67 ust. 1 pkt 4 uso¹⁵, zapewnił miejsce na funkcjonowanie gabinetu pielęgniarstwa oraz zatrudniła pielęgniarkę, która sprawowała opiekę medyczną nad uczniami i wychowankami placówek wchodzących w skład ZPO-WEiD. W tym celu zawarta została umowa użyczenia pomieszczeń na gabinet pielęgniarstwa (z pielęgniarką, wpisaną do rejestru pielęgniarek prowadzących indywidualną praktykę zawodową). Na podstawie tej umowy była ona zobowiązana do sprawowania opieki zdrowotnej nad uczniami ZPO-WEiD we wtorek od godz. 9.00 do 17.00, natomiast w pozostałe dni tygodnia od godz. od 7.15 do 15.00.

Ze sprawozdań (z każdego roku szkolnego) przedkładanych dyrektorowi ZPO-WEiD wynika, że działania pielęgniarki szkolnej w zakresie nadzoru nad rozwojem i stanem zdrowia uczniów opierały się na zapewnieniu uczniom i wychowankom podstawowych świadczeń profilaktycznych, w skład których wchodziły badania przesiewowe oraz badania bilansowe. Badaniami takimi, w kontrolowanym okresie, obejmowano ok. 30 uczniów rocznie. Ponadto z przeprowadzonych badań bilansowych (41 kart zdrowia uczniów) wynika, że występowały wady wzroku,

Ustalone nieprawidłowości

Kontrola wykazała, że w ZPO-WEiD nie określono zasad współpracy pielęgniarki szkolnej z dyrektorem i radą pedagogiczną. Pielęgniarka szkolna nie uczestniczyła m.in. w posiedzeniach rad pedagogicznych (na początku i końcu każdego roku szkolnego) i nie składała sprawozdań dyrektorowi ze swej działalności, ani wniosków z niej wynikających. W odpowiedzi na pytanie o formy jej współpracy z dyrektorem i radą pedagogiczną Palcówki, pielęgniarka szkolna podała, że: „o stanie zdrowia uczniów informowane było kierownictwo placówki i szkoły, wychowawcy klas, nauczyciele i rodzice na bieżąco”.

Rozporządzenie MEN z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą (§ 6 pkt 6)¹⁶ stanowi, że pielęgniarka szkolna współpracuje z radą pedagogiczną,

¹⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U.Nr 256, poz. .2572 ze zm.)

¹⁶ Dz.U. Nr 139, poz. 1133.

Zgodnie z § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach, w pokoju nauczycielskim były apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy oraz instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 132 oraz 157-175)

4.3. Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

Z zapisów szkolnej bazy danych (SIO), wynika, że w ciągu ostatnich sześciu lat szkolnych (od 2006/2007 r.) w ZPO-WEiD odnotowano pięć wypadków na lekcjach wychowania fizycznego (3 w szkole podstawowej i 2 w gimnazjum) w tym w 2008/2009 r. dwa wypadki, 2010/2011 jeden oraz 2011/2012 dwa wypadki. Przyczynami wypadków były: nieuwaga (4 wypadki) i nieprzestrzeganie przepisów bhp (1 wypadek).

(dowód: akta kontroli, str. 176)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Z analizy prowadzonej w ZPO-WEiD dokumentacji w zakresie postępowania w razie wypadków uczniów na zajęciach wychowania fizycznego wynika, że w Szkole przestrzegano postanowień §§ 40, 41 ust. 1, § 43, § 45 ust. 1, §§ 47 i 50 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. Ponadto prowadzony rejestr wypadków zgodny był ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia.

Wszyscy uczniowie poddani badaniu kwestionariuszowemu podali, że zapoznano ich z zasadami bezpiecznego wykonywania ćwiczeń na lekcjach wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 177)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w zbadanym zakresie.

5. Doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego oraz nadzór pedagogiczny w zakresie wychowania fizycznego

5.1. Stan zatrudnienia w szkole i kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

W ZPO-WEiD, w całym okresie objętym kontroli, zatrudnionych było dwóch nauczycieli wychowania fizycznego, odpowiednio po jednym w szkole podstawowej i gimnazjum. Nauczyciel prowadzący zajęcia wychowania fizycznego w Gimnazjum posiadał stopień nauczyciela dyplomowanego, natomiast w gimnazjum mianowanego.

Uwagi dotyczące badanej działalności

Obydwaj nauczyciele legitymowali się ukończeniem studiów wyższych magisterskich w zakresie wychowania fizycznego (w zakresie odpowiednim dla gimnazjum i liceum). Ponadto, stosownie do § 1 pkt 3 rozporządzenia MEN z dnia 12 marca 2009 r.,¹⁷ nauczyciele ci posiadali przygotowanie pedagogiczne.

(dowód: akta kontroli, str. 178)

5.2. Doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego

Opis stanu faktycznego

W trakcie trzech lat szkolnych objętych kontrolą NIK, nauczyciele wychowania fizycznego nie uczestniczyli w żadnej z form doskonalenia zawodowego, których

¹⁷ w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli Dz. U. Nr 50, poz. 400, ze zm.

tematyka dotyczyła zakresu wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r.

(dowód: akta kontroli, str. 179)

Do doskonalenia zawodowego zobowiązuje nauczycieli art. 12 ust. 3 i art. 42 ust. 2 pkt 3 ustawy Karta Nauczyciela¹⁸. Doskonalenie było także obowiązkiem zapisanym w § 22 ust 4 pkt 5 statutu Gimnazjum i statutu SP z 15 listopada 2006 r., („doskonalenie swoich umiejętności dydaktycznych i metodycznych oraz systematyczne podnoszenie własnych kwalifikacji zawodowych”).

Dyrektor Zespołu, Anna Norejko oświadczyła iż: „Nauczyciele są zachęceni do uczestnictwa w szkoleniach, przy czym decyzje o udziale w szkoleniu podejmują indywidualnie”.

(dowód: akta kontroli, str. 15)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność Zespołu w zbadanym zakresie.

5.3. Nadzór pedagogiczny nad prowadzeniem zajęć wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

Uwzględniając wytyczne MEN i Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty oraz potrzeby szkoły, Dyrektor Zespołu, ustalił na poszczególne lata szkolne priorytety nadzoru pedagogicznego, w których nie odnosił się do monitorowania i ewaluacji wdrażania podstawy programowej, w tym z wychowania fizycznego.

W 2009/20 - 211/2012 ustalono następujące priorytety nadzoru: dobór treści i metod w czasie zajęć szkolny, indywidualizacja nauczania, prawidłowe prowadzenie dzienników lekcyjnych, dokonywanie analizy dotyczącej współpracy nauczycieli z rodzicami, podmiotowe traktowanie ucznia z niepowodzeniami szkolnymi oraz inna problematyka wynikająca z wewnętrznego mierzenia pracy szkoły. W latach szkolnych 2010/2011 i 211/2012 dodatkowo w planach nadzoru określono priorytet dotyczący prowadzenia dokumentacji szkolnej.

W ramach sprawowanego nadzoru w latach szkolnych 2009/2010, 2010/2011 i 2011/2012 zaplanowano i zrealizowano łącznie dziewięć obserwacji obserwacje zajęć prowadzonych przez nauczycieli wychowania fizycznego (po 3 w każdym roku). W wyniku dokonanych obserwacji nie wydano zaleceń. Tematyka ww. obserwacji zajęć z wychowania fizycznego nie dotyczyła wdrażania podstawy programowej w-f z 2008 r. (obejmowała ona następujące ogólne zakresy: warsztat pracy nauczyciela, komunikacja interpersonalna i aktywność ucznia na lekcji).

(dowód: akta kontroli, str. 180)

Dyrektor ZS Anna Noreko podała, że: „Obserwacje dokonywano w oparciu o wcześniej ustalone plany nadzoru pedagogicznego, który nie zawierały tematyki związanej z realizacją zajęć w-f podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. w gimnazjum i oceniania osiągnięć uczniów”

(dowód: akta kontroli, str.15).

W ramach nadzoru pedagogicznego nie ustalono efektów wdrożenia podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na zakończenie cyklu kształcenia w Gimnazjum, wykorzystując w tym celu wymagania szczegółowe określone w tej podstawie, obrazujące rozwój uczniów. Zgodnie natomiast z art. 33 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty nadzór pedagogiczny polega na analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej.

¹⁸ Dz.U. z 2006 Nr.97, poz..674 ze zm.

(dowód: akta kontroli, str. 180).

W latach szkolnych objętych kontrolą, Szkoła nie była poddana ewaluacji zewnętrznej przez Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty.

(dowód: akta kontroli, str. 15).

*Ustalone
nieprawidłowości*

W ocenie NIK, brak skutecznego nadzoru pedagogicznego nad realizacją zajęć wychowania fizycznego, który sprawuje dyrektor na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, mógł być jedną z przyczyn stwierdzonych w trakcie kontroli nieprawidłowości, zwłaszcza nie realizowania zajęć w-f w oparciu o program zgodny z podstawą programową z 2008 r. oraz nie określenia zasad oceniania uczniów gimnazjum zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 30 kwietnia 2007 w sprawie warunków i sposobu oceniania uczniów.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność Zespołu w zbadanym obszarze.

III. Uwagi i wnioski

wnioski pokontrolne

Najwyższa Izba Kontroli, w kontekście stwierdzonych nieprawidłowości, zwraca szczególnie uwagę na potrzebę wdrożenia systematycznego nadzoru pedagogicznego w dziedzinie wychowania fizycznego oraz zapewnienia udziału nauczycieli wychowania fizycznego w formach doskonalenia związanych z realizacją podstawy programowej z 2008 r. dla tego przedmiotu.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r.¹⁹ o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o:

1. Przestrzeganie wszystkich obowiązujących zasad dopuszczania do użytku w szkole programów nauczania.
2. Pełne wdrożenie aktualnej podstawy programowej zajęć wychowania fizycznego.
3. Zapewnienie zgodności wewnątrzszkolnego systemu oceniania uczniów Gimnazjum z przepisami stosownego rozporządzenia MEN w tej sprawie.
4. Określenie zasad współpracy pielęgniarki szkolnej z nauczycielami w-f oraz radą pedagogiczną w zakresie opieki zdrowotnej nad uczniami.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach, jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

*Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń*

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Najwyższej Izby Kontroli Delegatura w Olsztynie.

¹⁹ Dz. U. z 2012 r. poz. 82

*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, grudnia 2012 r.

Kontrolerzy:

Główny specjalista kontroli państwowej

Janina Stasiewicz-Kopacz